

Justis- og beredskapsdepartementet
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse – NOU 2016:9 Rettferdig og forutsigbar - Voldsskadeerstatning

Personskadeforbundet LTN (tidl. Landsforeningen for trafikkskadde) er en politisk uavhengig frivillig organisasjon som arbeider for å ivareta og styrke rettighetene til skadde, pårørende og etterlatte uavhengig av skadeårsak. Forbundet har siden 1984 arbeidet for å ivareta og styrke skaddes erstatningsrettslige vern. Forbundet har siden 1992 arbeidet spesielt for å styrke skadde barns rett til en rettferdig erstatning.

1. Sentrale forutsetninger for en rettferdig voldsskadeerstatning

1.1. Hensynet til skadelidte, gjenoppbyggeshensynet, legitimitetshensynet

Et grunnleggende mål med erstatningsutmålingen i voldsoffersakene er at skadelidte skal få erstattet sitt fulle økonomiske tap.

Alvorlighetsgraden av konsekvensene av voldshandlinger må gå foran strafferettens syn på voldshandlingens strafferettslige alvorlighetsgrad. Det fremstår som urimelig at en voldshandling som er strafferettslige «mindre alvorlig» men som leder til store, alvorlige og varige skader på den voldsutsatte skal ikke gi rett til full erstatning under voldsskadeerstatningsloven.

En øvre grense i voldsskadeerstatningen vil ramme de hardest skadde. Det gjelder svært få tilfeller men grensen vil ramme de som trenger erstatningen mest.

Private forsikringer skal komme i tillegg. Det er urimelig at skadevolder skal ha fordel av at de som man påførte skade hadde tegnet forsikringer. Staten skal bruke regressadgangen, jf forsikringsbransjens bransjeavtale om å ikke bruke kan-fradraget.

1.2 Spesielt om barn og voldsskadeerstatning

Voldsutsatte barn skal være lovgivers viktigste prioritet. Forbundet mener at den utilsiktede underkompensasjonen av voldsutsatte barn ikke kan fortsette etter ikrafttredelsen av voldsskadeerstatningsloven. Det vil være urimelig at skadde barn skal ha ulik rett til erstatning når følgene er de samme men der voldshandlingen er forskjellig.

En rettferdig voldsskadeerstatning forutsetter at vedtatt lovendring av 18.12.15 vedr Skl 3-2a trer i kraft. Slik 3-2a i dag er formulert diskrimineres voldsskadde barn i det at de opplever en usaklig, systematisk og betydelig underkompensering.

2. Innholdsfortegnelse

1. Om høringsinstansen	s. 1
1.1. Sentrale forutsetninger for en rettferdig voldsskadeerstatning	s. 1
1.2. Spesielt om barn og voldsskadeerstatning	s. 1
2. Innhold	s. 2
3. Kommentaroversikt	s. 3
4. Kommentarer til lovforslaget	s. 6
4.1. §1 Saklig avgrensning	s. 6
4.2. §2 geografisk virkeområde	s. 7
4.3. §3 Nærmere vilkår for erstatning	s. 8
4.4. § 4 Regler for når søknad må fremsettes	s. 9
4.5. § 5 andre ledd – Erstatning for økonomisk tap	s. 10
4.6. § 6 Saksomkostninger	s. 12
4.7. § 7 Menerstatning	s. 14
4.8. § 10 Erstatning for tingskade	s. 15
4.9. § 11 – Ordningen er subsidiær andre dekningsmuligheter	s. 16
4.10. § 13 Voldsskadeerstatningens øvre grense og grunnfradrag	s. 17
4.11. §15 – Avgjørelsesmyndighet	s. 18
4.12. §16 – Saksbehandlingsregler	s. 18
4.13. § 20 Domstolsprøving	s. 20

3. Kommentaroversikt

Kommentarer til utvalgets forslag vedrørende

§1 Saklig avgrensning

- Etter Personskadeforbundet LTNs oppfatning blir loven overfor barn som har vært vitne til voldshandlinger hverken rettferdig, tillitsskapende eller forutsigbar

§2 Geografisk virkeområde

- Etter forbundets syn bør det fremgå klart av lovteksten at utenlandsstudenter er omfattet av ordningen

§3 Nærmere vilkår for erstatning

- Forbundet er av den oppfatning at det er viktig med unntak fra utgangspunktet om politianmeldelse, som i alle fall ikke er strengere enn forslagetets ordlyd
- Personskadeforbundet LTN deler utvalget mindretall sin oppfatning om at alminnelig sannsynlighetsovervekt skal lovens utgangspunkt

§4 Regler for når søknad må fremsettes

- Personskadeforbundet er positive til en forenkling av det gjeldende regelverk om foreldelse. Forslaget om å gå vekk fra den sivilrettslige foreldelsesfrist, innebærer etter Personskadeforbundets syn likevel en risiko for å miste rett til erstatning grunnet foreldelse for særlig to grupper av skadde..
- Hensynet til et enklere regelverk, kan ikke gå ut over det enkelte individ. Reglene må utformes slik at det finnes en sikkerhetsventil for saker, som ikke ville blitt foreldet ut fra dagens regelverk.
- Lovutvalgets mindretall mener at de søkerne hvor saken kun ble avvist grunnet foreldelse, men hvor de øvrige vilkår var oppfylt, bør få saken sin vurdert på nytt. Personskadeforbundet støtter mindretallets anbefaling og begrunnelse.
- Lovforslaget bygger på den forutsetning at eventuelle endringer i de strafferettslige foreldelsesfrister kun vil bli lengre; altså til søkerens fordel. Det må imidlertid tas høyde for at en eventuell endring av strafferettslig foreldelse som forkorter fristen, ikke kan medføre at en søknad avvises fordi den er blitt foreldet på vedtakstidspunktet, men som ikke ville blitt foreldet ut fra reglene på søknadstidspunktet.

§ 5 andre ledd – Erstatning for økonomisk tap

- *Renter på lidt inntektstap*
Personskadeforbundet er enig i at det ikke gis morarenter på lidt inntektstap, men mener at det da må gis avsavnsrente på slikt tap. Hensynet til å behandle de skadelidte i voldssaker likt med de som fremmer kravet mot personlig skadevolder, tilsier at de skadelidte gis en reell avsavnsrente
- *Inntektstapserstatning til barn*
Forbundet mener at det ikke bør være en annen aldersgrense etter voldsskadeerstatningsloven enn etter skadeserstatningsloven.
Virkeområdet i skadeserstatningsloven § 3-2a slik det er foreslått i LOV-2015-12-18-124, er satt til 19 år, og det formodes at lovteksten i voldsskadeerstatningsloven § 5 andre ledd endres i tråd med den nye skadeserstatningsloven § 3-2a, når denne trer i kraft.

I voldsskadeerstatningssakene vil imidlertid utmålingsreglene i § 3-2a medføre at enkelte skadelidte barn, som har vært utsatt for voldshandlinger som nevnt i skadeserstatningslovens § 3-3, ikke har rett til erstatning for inntektstap, herunder hjemmearbeidstap.

For skadelidte barn som har vært utsatt for voldshandlinger som nevnt i skadeserstatningsloven § 3-3 mener Personskadeforbundet at det må innføres et unntak for utmålingen av inntektstapserstatningen, slik at det etter en individuell vurdering av skadens art og konsekvenser skal gis adgang til utmåling av inntektstapet etter skadeserstatningsloven § 3-1

§ 6 Saksomkostninger

- Dekning via bistandsadvokatordningen

Oppnevning av bistandsadvokat

Personskadeforbundet mener at flertallets forslag ikke i tilstrekkelig grad ivaretar rettsikkerheten til de voldsutsatte ved førstegangsoppnevning.

Forbundet deler mindretallets syn om at den skadelidte bør har rett til bistandsadvokat dersom forholdet faller inn under strpl. § 107 a, og for øvrig vurderes søknaden etter de skjønsmessige bestemmelsene i strpl. § 107 a tredje ledd.

Personskadeforbundet mener videre at forslaget om hvem som skal oppnevne bistandsadvokat etter straffeprosesslovens regler er uoversiktlig.

Behandling av salærkravet

Personskadeforbundet mener, i likhet med det som er nevnt ovenfor, at forslaget bør forenkles også her. Domstolen som har kompetanse til å oppnevne bistandsadvokat bør også fastsette salærkravet

Forbundet er enig i mindretallets uttalelse om at økt rett til dekning av utgifter til juridisk bistand vil kunne føre til at flere skadelidte som har rett til erstatning får gjort sin rett gjeldene.

Et samlet utvalg foreslår at dekning etter voldsskadeerstatningsloven skal dekkes etter offentlig salæransatt. Dette er en endring fra gjeldene ordning hvor det gis dekning etter advokatens alminnelige salæransatt som en del av erstatningskravet.

Personskadeforbundet mener det ikke bør gjøres endringer i dagens ordning da dette vil kunne medføre at få kompetente advokater ønsker å påta seg denne type oppdrag.

Rettshjelploven § 6 3. ledd

Personskadeforbundet er enig i at det er behov for en ordning som sikrer alle skadelidte mulighet til en vurdering av sitt krav om voldsskadeerstatning, uten økonomisk behovsprøving. Forbundet peker imidlertid på at en ramme på 3 timer kun vil gi mulighet for å gi generell informasjon om søknadsprosessen og en innledende vurdering av saken.

Forbundet mener at rettsbistandsbehovet i klagesaker ikke dekkes gjennom dagens ordning for saker som faller utenfor bistandsadvokatordningen. Det bør gis dekning av juridisk bistand i klageomgangen som i søknadsprosessen

§ 7 Menerstatning

Personskadeforbundet foreslår at lovutkastet § 7 endres slik kravet til betydelig skade tas ut, samt at siste pkt. endres til 5% i stedet for 15%.

§ 10 Tingskade

Forbundet mener at det legges opp til et kunstig skille for volds ofre som bli frastjålet gjenstander i forhold til personer som får gjenstander ødelagt gjennom en straffbar voldshandling.

§ 11 Ordningen er subsidiær andre dekningsmuligheter

- *§ 11 andre ledd – fullt fradrag for andre forsikringsytelser*

Personskadeforbundet mener det ikke bør gjelde en ubetinget fradragsregel etter voldsskadeerstatningsloven. Hensynet til at ordningen skal oppleves som rettferdig og rimelig taler for at samordningsregelen knyttet til skadelidtes egenfinansierte forsikringer oppheves, slik det også ble foreslått i NOU2011:16.

- *§ 11 tredje ledd – Reiseforsikring*

Forbundet viser til at hensynet til at skadelidte skal få full erstatning, og at erstatningsutmålingen skal baseres på en individuell utmåling, taler mot en absolutt regel om fradrag i erstatningsutmålingen tilsvarende det en alminnelig reiseforsikring ville dekket. I saker hvor den voldsutsatte faktisk har tegnet reiseforsikring, mener forbundet at det kun skal gjøres fradrag for tapene som blir dekket av den aktuelle reiseforsikringen.

§13 Voldskadeerstatningens øvre grense og grunnfradrag

- *§13 første ledd – Øvre grense*

Personskadeforbundet har siden lang tid tatt til orde for at den øvre grensen på 60G bør fjernes. Grensen har i dag i praksis liten reell funksjon slik utvalget også påpeker.

For de få tilfeller der skadelidtes økonomiske tap overstiger 60G mener forbundet at hensynet til skadelidte må settes foran hensynet til forutberegnelighet over statens kostnader

- *§13 annet ledd - Grunnfradrag*

Personskadeforbundet er negativ til at det innføres en saksbehandlingsavgift eller et administrasjonsgebyr.

Det fremstår som urimelig at den som skades og har krav på voldskadeerstatning skal forpliktes å bruke av sin tilmålte erstatning for å redusere statens omkostninger. Det vil i så tilfelle være et brudd mot et grunnleggende erstatningsrettslig prinsipp – prinsippet om «Full erstatning».

§15 – Avgjørelsesmyndighet

Klageorgan - erstatningsnemnda for voldsofre

Personskadeforbundet er i stor grad enig med utvalget om å fortsette med en uavhengig klagenemnd som klageorgan fremfor å la klagebehandlingen skje av et overordnet forvaltningsorgan

§16 – Saksbehandlingsregler

Når det gjelder utvalgets forslag til saksbehandlingsregler, har Personskadeforbundet enkelte bemerkninger hvor det fremstår som at utvalget ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til den enkelte skadelidte rettigheter på bekostning av hensynet til effektiv saksbehandling

§ 20 Domstolsprøving

Personskadeforbundet mener utvalget også bør foreslå endringer i dagens domstolsprøving. Det er uheldig at domstolene kun kan kontrollere gyldigheten av vedtakene, og at det kun ved enkelte saker om oppreisning domstolen kan avsi dom for erstatningens størrelse.

4. Kommentarer til lovforslaget

4.1 § 1 Saklig avgrensning

Utvalget har foreslått en endring av § 1, som angir voldsskadeerstatningslovens saklige virkeområde.

Den nye bestemmelsen angir en uttømmende liste over hvilke straffbare handlinger som gir rett til voldsoffererstatning.

Personskadeforbundet er i utgangspunktet positiv til at utvalget har lagt opp til en uttømmende liste, da man mener at dette gir forutsigbarhet og man vet hvilke straffehandlinger som gir grunnlag for erstatning etter voldsskadeerstatningsloven.

Det Personskadeforbundet mener er uheldig er bestemmelsen i 2. ledd.

Her har utvalget foreslått at barn som har opplevd vold mot en nærstående person, ikke lenger skal ha rett til postene menerstatning eller oppreisningserstatning.

En finner innledningsvis grunn til å påpeke at barn har et særskilt rettsvern. Dette er bla kommet til uttrykk i FNs barnekonvensjon, artikkel 3 hvoretter også offentlig myndigheter er pålagt å se hen til barnets beste ved alle handlinger. Konvensjonen er ratifisert av Norge, og hensynet til barnets beste er et gjennomgangstema i den nasjonale lovgivningen vedrørende barn. Personskadeforbundet mener at dette må få betydning også for barnets rettsstilling vedrørende voldsoffererstatning, og at barn må ha et særskilt vern når de utsettes eller er vitne til alvorlige overgrep.

Barnet blir nå dårligere stilt etter den nye bestemmelsen. Barn som har opplevd vold mot nære relasjoner, har nå kun krav på erstatning for økonomisk tap.

Personskadeforbundet mener at barn som har vært vitne til vold i nære relasjoner og barn som har vært utsatt for vold bør behandles likt.

En endring av bestemmelsen vil ifølge Personskadeforbundet, medføre at en rekke barn ikke lenger vil ha krav på erstatning.

Når man har krav på oppreisning fra skadevolder i straffesaken bør det også være vern for oppreisningen og menerstatning under voldsskadeerstatningsloven. Ofte er det far til barnet som er skadevolder, og det er da enda vanskeligere å fremme kravet mot han personlig enn ellers.

I Rt. 2010 s. 949 gir Høyesterett oppreisning til barn som er vitne til vold, og de siterer fra NOU 2013:31 i premiss 18 og 19:

I NOU 2013:31 *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner* - gis det en redegjørelse for hva man i dag vet om hvilken virkning det kan få for et barn at det opplever at det utøves vold mot dennes nærmeste. På side 62 under overskriften «Barns opplevelse av vold i nære relasjoner» heter det om dette: «At barna ser og hører volden betegnes som nevnt ovenfor noen ganger som at barna er «vitne» til volden mot mor. En slik uttrykksform er imidlertid utilstrekkelig for å beskrive det barna opplever. Barna lever i volden og er ikke tilskuere til volden i en virkelighet utenfor dem selv. De opplever volden og farsmakten overalt. De kan fortelle om en grunnstemning av sosial sårbarhet, psykisk, fysisk og sosial slitasje. Det handler om å leve med fars makt og kontroll. Det handler om å leve med en knugende frykt for fars vold også der voldshandlingene i seg selv utelukkende er rettet mot mor. Isdal fremhever at barna i slike tilfeller vil gå i en kronisk beredskaps- og spenningstilstand der all energi og oppmerksomhet brukes til å se etter tegn på vold og observere andres følelser og reaksjoner. På denne måten preger volden hverdagen for mange - volden blir sentrum i den tilværelsen

På side 63 redegjør utvalget for skadevirkningene av at barn er vitne til vold i hjemmet:

«Forskningen trekker frem en rekke skadevirkninger hos barn som vokser opp i familier med vold. Disse rammer barna både der de utsettes for volden direkte gjennom fysisk mishandling eller indirekte ved at barna ser, hører eller fornemmer volden. Det kan være svært vanskelig å skille gruppen barn som opplever vold i familien fra barn som selv utsettes for vold. En finner at atferdsvansker, emosjonelle vansker og

kognitive problemer har vesentlig høyere forekomst hos alle disse barna, sammenliknet med barn som ikke har vokst opp i familier med vold. Samtidig er det ikke slik at alle barn som utsettes for vold utvikler symptomer på alvorlige problemer eller har likeartede symptomer. Frekvensen av volden, hvor mange tilfeller av vold barnet har sett, fornemmet eller hørt, alvorligheten i voldshandlingene, barnets alder, om barnet selv er blitt direkte rammet av volden, samt barnets relasjoner til mennesker utenfor familien er alle forhold som kan ha betydning for om barnet utvikler symptomer.»

Personskadeforbundet mener at det er uheldig at ikke utvalget har drøftet dette i NOU 2016 nr 9, når utvalget fremmer et forslag om at barn som er vitne til vold skal få sine rettigheter begrenset i ny lov om voldsskadeerstatning. Utvalget har ikke drøftet godt nok de skadevirkningene som barn som er vitne til vold kan bli påført.

Barn vil ofte ikke ha et økonomisk tap, i alle fall ikke et økonomisk tap av betydning relatert til aktuelle hendelse som det har vært utsatt for.

For Personskadeforbundet er det viktig å påpeke at barn som har vært vitne til vold eller barn som har vært utsatt for vold kan få de samme følelser, reaksjoner og psykiske skader.

Det blir da urimelig at denne ene gruppen skal uten rett til oppreisningserstatning eller menerstatning, særlig om volden som barnet har vært vitne til er særlig grov eller langvarig.

Alle barn trenger særlig beskyttelse. Barn er en ressurs svak gruppe. Vold i nære relasjoner er et økende samfunnsmessig problem.

Det blir da etter Personskadeforbundets syn et feil signal at man fratar barn rett til oppreisningserstatning eller menerstatning, fordi barnet «kun» har vært vitne til vold. Likhet for loven blir et særlig viktig moment overfor barn.

Etter Personskadeforbundets oppfatning blir loven overfor barn i aktuelle kategori hverken rettfærdig, tillitsskapende eller forutsigbar.

4.2 § 2 – Geografisk virkeområde

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd ytes voldsskadeerstatning til den skadelidte eller dennes etterlatte, dersom den skadelidte hadde bosted i riket på skadetidspunktet, med de begrensninger som følger av § 11.

NOU 2016:9 kap. 11.6.2 Bostedskravet

Personskadeforbundet er enig med utvalget i at dagens regelverk og praksis har medført urimelig forskjellsbehandling av ofre for vold i utlandet. Landet som den voldsutsatte befinner seg i, bør ikke være utslagsgivende for erstatningsposter som kan kreves dekket, erstatningsnivå, hvilke foreldelsesfrister som gjelder, muligheter til å få bistand til å fremme krav om erstatning, mv.

Utvalget foreslår at krav til bosted i Norge fortsatt skal være avgjørende for å være berettiget til voldsskadeerstatning fra staten. Det foreslås å videreføre dagens praksis hva gjelder skjæringstidspunktet for når man kan sies å ha utvandret fra riket. Av hensyn til rettsharmoni vises det imidlertid til at det ved vurderingen av bostedskravet fortsatt skal sees hen til folketrygdloven § 2-1, herunder at personer med fravær fra Norge som har ment å vare mer enn tolv måneder, ikke anses å ha bosted i Norge.

Etter dagens nemndspraksis anses søkere som studerer i utlandet og har folkeregistret adresse i Norge, ikke å være utvandret fra riket. Forbundet støtter utvalgets forslag i å videreføre dagens nemndspraksis. Forbundet mener således at bostedskravet ikke bør knyttes strengt opp mot folketrygdloven § 2-1. Ettersom større grupper med studenter faller utenfor bostedskravet i folketrygdloven § 2-1, er studenter etter folketrygdloven § 2-5 første ledd, bokstav i) pliktig medlem i trygden såfremt vedkommende studerer i utlandet med lån eller stipend fra Statens lånekasse for utdanning. Etter forbundets syn bør det fremgå klart av lovteksten at denne gruppen skadelidte er omfattet av ordningen.

4.3 § 3 Nærmere vilkår for erstatning

Voldsskadeerstatning tilkjennes etter søknad. Søknaden fremsettes for Kontoret for voldsskadeerstatning på skjema fastsatt av departementet. Departementet kan fastsette nærmere regler om søknadens innhold.

Erstatning ytes bare når den straffbare handlingen er anmeldt til politiet. Dessuten må søkeren ha krevd at erstatningskravet tas med i en eventuell straffesak mot skadelidte. I særlige tilfeller kan erstatning ytes selv om vilkårene i leddet her ikke er oppfylt.

Voldsskadeerstatning tilkjennes bare når det foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at skadelidte har vært utsatt for en handling som nevnt i § 1.

Politianmeldelse

Personskadeforbundet er enig med utvalget i at det er hensiktsmessig med et utgangspunkt om at den straffbare handlingen må være politianmeldt for at skadelidte skal ha krav på voldsoffererstatning, og kan vise til utvalgets merknader for dette.

Forbundet er av den oppfatning at det er viktig med unntak fra utgangspunktet om politianmeldelse, som i alle fall ikke er strengere enn forslaget ordlyd. Foruten de tilfeller som nevnes i utvalgets merknader på s. 121 flg, vises også til de voldsskader som oppstår i utlandet, og hvor den skadelidte kan bli hjemtransportert uten å ha hatt noen faktisk mulighet til å få anmeldt voldsskaden til de lokale myndigheter. Forbundet fremhever også at det er enkelte land hvor det vil medføre en betydelig risiko straffefølgelse for en kvinne å anmelde et seksuelt overgrep, og hvor det ikke etter Forbundets oppfatning kan kreves at overgrepet anmeldes til landets myndigheter.

Klar eller alminnelig sannsynlighetsovervekt

I forslaget tredje ledd stilles krav om at det skal være et krav om klar sannsynlighetsovervekt for at skadelidte har vært utsatt for en straffbar handling før det kan utbetales voldsoffererstatning. Personskadeforbundet LTN deler utvalget mindretall sin oppfatning om at alminnelig sannsynlighetsovervekt skal lovens utgangspunkt. Dette prinsipp vil harmonisere med den alminnelige erstatningsretten.

Dersom prinsippet om «klar sannsynlighetsovervekt» legges til grunn er forbundet bekymret for hvordan et slikt utgangspunkt vil slå ut for eksempelvis barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep i lav alder.

Et barn som blir utsatt for en voldshandling, eller et seksuelt overgrep, vil i svært liten grad selv være i stand til å besørge bevissikring for hva som har skjedd. Barnet vil være prisgitt sine omgivelser i en slik situasjon. Forbundet mener at utvalget stiller for strenge krav til barnet i en slik situasjon, og at et krav om klar sannsynlighetsovervekt i disse tilfellene i realiteten nærmest utelukker barnets mulighet til å kreve voldsoffererstatning.

Personskadeforbundet viser til at barn har et særskilt, rettslig vern, og at barn ikke kan likestilles med voksne individer. Dette har eksempelvis kommet til uttrykk gjennom FNs barnekonvensjon, artikkel 3 hvoretter også offentlige myndigheter er pålagt å se hen til barnets beste ved alle handlinger. Konvensjonen er ratifisert av Norge, og hensynet til barnets beste er et gjennomgangstema i den nasjonale lovgivningen som vedrører barn. Forbundet mener at dette må få betydning også for barns rettsstilling vedrørende voldsoffererstatning, og at barn må ha også et særskilt erstatningsrettslig vern når de utsettes for alvorlige overgrep. Forbundet er derfor av den oppfatning at barn som utsettes for alvorlige overgrep skal ha en lempet terskel for sannsynlighetsovervekt på 50,1% eller mer.

Hensynet til gjerningspersonens menneskerettigheter kan etter forbundets oppfatning ivaretas tilstrekkelig ved at gjerningspersonen ikke identifiseres i et vedtak med alminnelig sannsynlighetsovervekt, og at staten heller ikke kan søke regress hos gjerningspersonen hvis det ikke foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at overgrepet har funnet sted.

4.4 § 4 Regler for når søknad må fremsettes

Utvalget har fremmet følgende forslag til ny § 4:

Søknaden må være fremsatt for Kontoret for voldsskadeerstatning før skadevolderens eventuelle straffansvar er foreldet etter reglene i straffeloven. Foreldelsesfristen løper ikke mens saken er under etterforskning. For Seksuelle overgrep mot barn som nevnt i skadeerstatningsloven § 3-3, gjelder ingen søknadsfrist.

Personskadeforbundet er positive til en forenkling av det gjeldende regelverk om foreldelse. Forslaget om å gå vekk fra den sivilrettslige foreldelsesfrist, innebærer etter Personskadeforbundets syn likevel en risiko for å miste rett til erstatning grunnet foreldelse for særlig to grupper av skadde:

Strafferettslig foreldelsesfrist på 2 år

Den første gruppen er de som er skadet etter straffebed hvor foreldelse av straffeansvar er 2 år. Det er uheldig å operere med en kortere foreldelsesfrist enn hva som er den alminnelige foreldelsesfrist på 3 år fra man har den nødvendige kunnskap etter foreldelseslovens hovedregel i § 9 nr. 1. Det å ha en kortere frist, blir særlig uheldig sett hen til ordningens subsidiære karakter, da det skal gjøres fradrag fra forsikringsytelser. Krav mot forsikringsselskap er derfor både relevante og nødvendige å utrede før man kan vurdere om man har et krav på voldsskadeerstatning. Man kan da få situasjoner hvor man ved å avvente utredning fra forsikringsselskap, forelder kravet om voldsskadeerstatning. Det vil gjerne være behov for mer enn 2 år før en forsikringssak er ferdig utredet og behandlet. Særlig ved utbetalinger som forutsetter varig skade. Disse vil normalt ikke bli utredet før det er gått nettopp 2 år. Personskadeforbundet mener derfor en endring av reglene ikke kan medføre at noen risikerer at sakene foreldes tidligere enn det system man har i dag og etter den sivilrettslige foreldelsesfrist.

Sensskader etter utløpet av den strafferettslige foreldelsesfrist

Den andre gruppen som kan berøres negativt o forhold til den foreslåtte endringen, er sakene hvor man ikke har fått den nødvendige kunnskap før lenge etter den skadevoldende handling er opphørt. Dette typisk ved psykiske sensskader. En endring hvor man ikke ser hen til tidspunktet for når man har tilstrekkelig kunnskap til å fremme et krav, vil ikke ta hensyn til individuelle forskjeller hos den voldsutsatte.

Hensynet til et enklere regelverk, kan ikke gå ut over det enkelte individ. Selv om man vil tenke seg at de fleste av de sakene som kan medføre psykiske sensskader er omfattet av de alvorligste straffebed der foreldelsesregler ikke gjelder, vil det være en risiko for at enkelte ikke vil nå frem med rettmessige krav som følge av foreldelse, selv om man melder skaden kort tid etter man har hatt den nødvendige kunnskap.

Reglene må utformes slik at det finnes en sikkerhetsventil for slike saker, som ikke ville blitt foreldet ut fra dagens regelverk.

Hvem som skal omfattes av nye regler

Utvalgets flertall foreslår at en ny bestemmelse om foreldelse skal gjelde alle søknader som ikke allerede er endelig avgjort av forvaltningen. Flertallet mener de nye reglene ikke skal gjelde for allerede avgjorte saker. Mindretallet mener at de søkerne hvor saken kun ble avvist grunnet foreldelse, men hvor de øvrige vilkår var oppfylt, bør få saken sin vurdert på nytt. Personskadeforbundet støtter mindretallets anbefaling og begrunnelse. Det vil medføre et sterkt urimelig resultat da dette gjerne er tale om de mest alvorlige sakene. Det er få saker dette vil gjelde som man kan forvente at vil bli krevet gjenopptatt.

Videre foreslår utvalget at det skal være de strafferettslige foreldelsesregler som gjelder på vedtakstidspunktet som skal anvendes. Forslaget bygger på den forutsetning at eventuelle endringer i de strafferettslige foreldelsesfrister kun vil bli lengre; altså til søkerens fordel. Det må imidlertid tas høyde for at en eventuell endring av strafferettslig foreldelse som forkorter fristen, ikke kan medføre at en søknad avvises fordi den er blitt foreldet på vedtakstidspunktet, men som ikke ville blitt foreldet ut fra reglene på søknadstidspunktet.

4.5 § 5 andre ledd – Erstatning for økonomisk tap

Har skadelidte på skadetiden ikke fylt 16 år, utmåles erstatningen for tap i fremtidig erverv etter reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2a, med unntak for forhold som faller under skadeserstatningslovens § 3-3.

NOU 2016:9 kap. 17.3 Særlig om renter på lidt inntektstap

Utvalget foreslår på side 137 avslutningsvis under pkt 17.3. at det «ikke skal betales renter på erstatning for lidt inntektstap». Det er tilføyet at man ikke ser grunn til å fravike prinsippene som fremgår i Rt. 2013 s. 414.

Uttalelsen er naturlig å forstå som at det verken skal gis morarente eller avsavnsrente. Personskadeforbundet er enig i at det ikke gis morarenter på lidt inntektstap, men mener at det da må gis avsavnsrente på slikt tap.

Begrunnelsen for vårt syn er at det pr i dag ikke er rettslig grunnlag for å avslå avsavnsrente og at hensynene bak voldsoffererstatningen tilsier at de skadelidte bør få kompensert sitt rentetap.

I dommen i Rt. 2013 s. 414 avsto Høyesterett morarenter på lidt inntektstap i saker etter voldsoffererstatningsloven. Partene i den saken var enige om at det skulle gis avsavnsrente. Dommen kan derfor ikke brukes som begrunnelse for at staten ikke skal betale rente på skadelidtes inntektstap, slik det er gjort av utvalget.

Vi viser også til at Kontoret for voldsoffererstatning etter dommen fra Høyesterett nettopp praktiserte å gi erstatning for avsavnsrente på lidt inntektstap en lengre periode i 2014 og 2015. I løpet av 2016 er praksisen imidlertid endret slik at dette nå avslås.

Etter vårt syn tilsier de grunnleggende hensynene bak voldsoffererstatningsordningen at det bør gis erstatning med avsavnsrente.

Et grunnleggende mål med erstatningsutmålingen i voldsoffersakene er at skadelidte skal få erstattet sitt fulle økonomiske tap.

Høyesterett har uttalt i sin dom i Rt. 2002 s. 71 at «*rådighet over penger og annen likviditet har en pris, og at det derfor i økende grad både kreves renter av pengefordringer, og erkjennes at renter må betales*». Når erstatning for lidt inntektstap utbetales senere enn tapet er påløpt tilsier prinsippet om full erstatning at det må tillegges avsavnsrente på erstatningsbeløpet for at skadelidte ikke skal gå i tap. Dette var også Høyesteretts konklusjon i saken fra 2002.

Bakgrunnen for voldsoffererstatningen er at de skadelidte, etter å ha blitt utsatt for en alvorlig voldshendelse, ikke skal måtte ta en ytterligere belastning med å fremme erstatningskrav og inndrive dette mot den personlige skadevolder. Formålet er da å skåne skadelidte for ytterligere belastninger. Dette gjør seg særlig gjeldende ved alvorlige krenkelser.

I dommen i Rt. 2002 s. 71 sier Høyesterett at «*Hvorvidt en erstatning skal omfatte et rentetap, må avgjøres utfra en vurdering av den konkrete situasjon og på bakgrunn av vanlige erstatningsrettslige regler*». De fremhevet på side 75 at de tilfeller der det særlig var tilkjent rente uten særskilt hjemmel var i de saker der skadevolder har «*opptrådt kvalifisert klanderverdig*». Personskadeforbundet er av den oppfatning at skadelidte i de sakene bør ha krav på avsavnsrente.

I voldsoffererstatningssaker har skadevolder som regel opptrådt «kvalifisert klanderverdig», nemlig ved å utøve vold mot fornærmede med forsett eller uaktsomhet. Om det her skal trekkes en grense bør både forsettlige og grovt uaktsomme handlinger klart falle innunder begrepet «kvalifisert klanderverdig».

Kontoret for voldsoffererstatning har begrunnet sine avslag på renter med at saksbehandlingstiden ikke har vært unormalt lang. Vi kan ikke se at Statens opptreden som garantist skal være avgjørende for om skadelidte skal få renter på sitt inntektstap. Formålet med ordningen tilsier at det er den personlige skadevolders opptreden som gjør det rimelig at skadelidte får dekket sitt rentetap.

Lengden på saksbehandlingstiden får uansett den betydning at rentebeløpet blir lavere, og vi kan ikke se at kort saksbehandlingstid for øvrig skal ha betydning for rentespørsmålet.

Lang saksbehandling tilsier derimot generelt at det gis avsavnsrente ut fra målet om full erstatning. Dette ble trukket frem i avgjørelsen i Rt. 2014 s. 501. I de personskadesaker det er nødvendig å innhente medisinsk spesialisterklæring vil det vanligvis ta lang tid før erstatning utbetales. Dette vil være de sakene med mest alvorlige skader, og følgelig de sakene der behovet for rentekompensasjon er størst.

Når det gjelder størrelsen på renten så bør denne settes til 3 eller 4 %.

Det vises til dommen i Rt. 2002 s. 71 der Høyesterett utmålte avsavnsrenten til mellom 3 og 4 %. Det ble også uttalt at mye taler for en standardisering.

Mange skadelidte vil ha en gjeldsbyrde og andre vil være i en situasjon hvor det er aktuelt å ta opp lån. Det bør derfor som hovedregel ses hen til utlånsrenten ved erstatningsutmålingen. Innskuddsrenten vil da ikke gi skadelidte full erstatning. Utlånsrenten ligger nå i området omkring 3 %, og dette tilsier da at renten settes i denne størrelsesorden.

Hvis det vurderes en standardisering bør renten imidlertid settes noe høyere, til minimum 4 % for å hensynta sannsynlige variasjoner i rentenivået over tid. Det vises til begrunnelsen for at kapitaliseringsrenten i erstatningsoppgjør er standardisert til 4 % i Rt. 2014 s. 1203. I den avgjørelsen fremgår det at Høyesterett tok utgangspunkt i «den gjennomsnittlige realavkastning som kan oppnås ved forvaltning av erstatningsbeløp når man ser flere tiår frem i tid, og lagt til grunn at skadelidte måtte investere i en bredere investeringsportefølje enn en som besto av 80 prosent statsobligasjoner. En del av erstatningen måtte også forutsettes brukt til å finansiere bolig.»

Når skadelidte forutsettes å investere erstatningsbeløpet i annet enn bank for å oppnå en rente på 4 % tilsier det at skadelidte også innrømmes den samme rente på sitt lidte inntektstap. Hensynet til konsekvens i erstatningsutmålingen underbygger at disse rentesatsene må stå i forhold til hverandre.

Avslutningsvis vises det til at man i erstatningssaker utenfor voldsoffererstatningsloven tilkjennes forsinkelsesrente, som ligger betydelig høyere. Dette gjelder både saker etter bilansvarsloven og yrkesskadeforsikringsloven, riktignok slik at det i sistnevnte lov forutsetter et påkrav.

Hensynet til å behandle de skadelidte i voldssaker likt med de som fremmer kravet mot personlig skadevolder, tilsier at de skadelidte gis en reell avsavnsrente.

NOU 2016:9 kap. 17.3.1 Særlig om inntektserstatning til barn

Utvalget støtter seg til den foreslåtte lovendringen av skadeserstatningsloven §§ 3-2a og 3-3 med nye bestemmelser om standardisert inntektserstatning for barn i LOV-2015-12-18-124. Samtidig foreslår utvalget at inntektstap for skade påført barn under 16 år skal utmåles på samme måte etter voldsoffererstatningsloven som etter skadeserstatningsloven. Videre blir det foreslått at erstatning for inntektstap skal utmåles etter skadeserstatningsloven § 3-1 for de skadetilfeller som faller inn under skadeserstatningslovens § 3-3.

Virkeområdet i skadeserstatningsloven § 3-2a slik det er foreslått i LOV-2015-12-18-124, er satt til 19 år. Forbundet mener at det ikke bør være en annen aldersgrense etter voldsskadeerstatningsloven enn etter skadeserstatningsloven, og det formodes at lovteksten i voldsskadeerstatningsloven § 5 andre ledd endres i tråd med den nye skadeserstatningsloven § 3-2a, når denne trer i kraft.

Det samme gjelder passusen «med unntak for forhold som faller under skadeerstatningslovens § 3-3», da lovforslaget for § 3-3 i LOV-2015-12-18-124 fastslår at § 3-2a skal gjelde tilsvarende ved erstatning for krenking eller mislig atferd i de nevnte bestemmelsene i straffeloven. I voldsskadeerstatningssakene vil imidlertid utmålingsreglene i § 3-2a medføre at enkelte skadelidte barn, som har vært utsatt for voldshandlinger som nevnt i skadeserstatningslovens § 3-3, ikke ha rett til erstatning for inntektstap, herunder hjemmearbeidstap. Skadeserstatningsloven § 3-2a oppstiller en nedre grense for varig medisinsk invaliditet som et grunnvilkår for at barn skal tilkjennes inntektstaperstatning. For skadelidte barn som har vært utsatt for voldshandlinger som

nevnt i skadeserstatningsloven § 3-3 mener Personskadeforbundet at det må innføres et unntak for utmålingen av inntektstaperstatningen, slik at det etter en individuell vurdering av skadens art og konsekvenser skal gis adgang til utmåling av inntektstapet etter skadeserstatningsloven § 3-1.

Personskadeforbundet LTN ønsker å trekke frem ett viktig punkt hva angår barneerstatningen; forbundet har en rekke ganger understreket at en rask gjennomføring av forslaget om erstatning til barn er nødvendig, og at lovendringen i LOV-2015-12-18-124 må gis tilbakevirkende kraft slik at skadde barn som feilaktig og utilsikket har blitt underkompensert ytes rettferd. Til tross for dette er det vedtatt at LOV-2015-12-18-124 kun gjelder for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter lovens ikrafttredelse.

Det er derfor gledelig at utvalget i § 22 foreslår at loven kommer til anvendelse i alle tilfeller der det etter lovens ikrafttredelse fremsettes søknad om voldsskadeerstatning. Forbundet mener at den forslåtte bestemmelsen i skadeserstatningsloven § 3-2a må få anvendelse i alle tilfeller hvor det fremsettes søknad om voldsskadeerstatning etter lovens ikrafttredelse og etter ikrafttredelsen av LOV-2015-12-18-124, selv om den erstatningsbetingende hendelsen finner sted før ikrafttredelsen av LOV-2015-12-18-124. Voldsutsatte barn skal være lovgivers viktigste prioritet. Forbundet mener at den utilsiktede underkompensasjonen av voldsutsatte barn ikke kan fortsette etter ikrafttredelsen av voldsskadeerstatningsloven.

4.6 § 6 Saksomkostninger Dekning via bistandsadvokatordningen

Utvalget har fremmet følgende forslag i § 6 første ledd:

- Personer som har rett på bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a) har krav på å få dekket utgifter til juridisk bistand til søknad og klage om voldsskadeerstatning etter straffeprosessloven § 107 d, jf. § 107, i henhold til salærforskriften.

Ad oppnevning av bistandsadvokat

Dersom den voldsutsatte har fått oppnevnt bistandsadvokat skal denne bistå ved å fremme erstatningskravet. Utvalget foreslår at dette også skal gjelde dersom søknad om voldsskadeerstatning fremmes etter at straffesaken er rettskraftig avgjort. I slike tilfeller, hvor det er snakk om reoppnevning av bistandsadvokat, kan dette avgjøres av voldsskademyndighetene, og vi forstår forslaget slik at oppnevning vil skje så fremt den voldsutsatte tidligere har fått oppnevnt bistandsadvokat.

Der det fremmes søknad om førstegangsoppnevning av bistandsadvokat er forslaget at søknaden skal behandles av domstolen etter de alminnelige reglene i straffeprosessloven § § 107 a – 107c. Dvs. at den voldsutsatte i henhold til gjeldene rettspraksis ikke automatisk har rett på bistandsadvokat der søknaden fremmes lang tid etter at straffesaken er endelig avgjort.

Personskadeforbundet mener at flertallets forslag ikke i tilstrekkelig grad ivaretar rettsikkerheten til de voldsutsatte ved førstegangsoppnevning. Det er ikke uvanlig at spørsmål om erstatning først blir aktuelt flere år etter skadehendelsen. Forbundet deler mindretallets syn om at den skadelidte bør ha rett til bistandsadvokat dersom forholdet faller inn under strpl. § 107 a, og for øvrig vurderes søknaden etter de skjønsmessige bestemmelsene i strpl. § 107 a tredje ledd.

Personskadeforbundet mener videre at forslaget om hvem som skal oppnevne bistandsadvokat etter straffeprosesslovens regler er uoversiktlig. Personskadeforbundet mener samme instans bør oppnevne bistandsadvokat, både ved reoppnevning og ved førstegangsoppnevning. Det er naturlig at det er domstolen som foretar oppnevning av bistandsadvokat, slik situasjonen også er i dag.

Ad behandlingen av salærkravet

Når det gjelder selve behandlingen av salærkravet foreslår utvalget at dette dels skal behandles av domstolen og dels av voldsskademyndigheten.

Utvalget foreslår at domstolen skal behandle salærkravet så fremt søknaden fremmes innen ett år etter at straffesaken er rettskraftig avgjort, for øvrig av voldsskademyndigheten.

Personskadeforbundet mener, i likhet med det som er nevnt ovenfor, at forslaget bør forenkles også her. Domstolen som har kompetanse til å oppnevne bistandsadvokat bør også fastsette salærkravet.

Dekning etter voldsskadeerstatningsloven

Utvalget foreslår i § 6 annet ledd:

- Andre som har krav på voldsskadeerstatning etter § 1, kan få dekket rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand etter reglene i § 5 første ledd. Utgiftene dekkes etter medgått tid i henhold til salærforskriften.

Flertallet foreslår at dekning etter voldsskadeerstatningsloven kun skal gjelde dersom den voldsutsatte for øvrig har krav på utbetaling av voldsskadeerstatning, med mindre det foreligger et særskilt hjelpebehov. Dersom den voldsutsatte ikke har krav på voldsskadeerstatning er det flertallets oppfatning at den voldsutsatte ikke har hatt behov for nødvendig og rimelig behov for rettshjelp.

Personskadeforbundet er uenig i flertallets forslag som vi mener er egnet til å undergrave voldsskadeordningen. En slik ordning vil være uforutsigbar og ivaretar ikke rettssikkerheten til den voldsutsatte på tilstrekkelig måte.

Personskadeforbundet mener at alle som har vært utsatt for en hendelse som kan gi rett til voldsskadeerstatning bør få dekning for nødvendige advokatutgifter med å fremme søknad om voldsskadeerstatning, uavhengig av om en søknad om erstatning fører frem eller ikke. Det vises til de parallelle reglene i pasientskadeloven § 11. Etter pasientskadeloven vil alle som har vært utsatt for en pasientskade få dekket utgifter til advokat ved fremme av erstatningskravet. Tilsvarende ordning bør gjelde etter voldsskadeerstatningsloven. Et erstatningskrav kan være uoversiktlig og komplisert, og det kan på forhånd være usikkert om en søknad vil føre frem eller ikke, for hele eller deler av erstatningskravet. Det vises her til standardiseringsutvalgets syn på juridisk bistand i NOU 2011:16, side 255 flg., som Personskadeforbundet tiltrer. Her fremheves behovet for kompetent juridisk bistand i personskadeerstatningssaker, også i saker hvor utfallet av utredningsprosessen blir at det ikke er årsakssammenheng mellom skaden og tapet.

Dersom den voldsutsatte ikke er sikret nødvendige utgifter til advokat kan det være mange som har krav på erstatning som ikke søker. De har ikke økonomisk mulighet til å dekke advokatutgifter selv og evner ikke på egen hånd å sette i gang en søknadsprosess om voldsskadeerstatning. Forbundet er enig i mindretallets uttalelse om at økt rett til dekning av utgifter til juridisk bistand vil kunne føre til at flere skadelidte som har rett til erstatning får gjort sin rett gjeldene.

Et samlet utvalg foreslår at dekning etter voldsskadeerstatningsloven skal dekkes etter offentlig salærsats. Dette er en endring fra gjeldene ordning hvor det gis dekning etter advokatens alminnelige salærsats som en del av erstatningskravet.

Personskadeforbundet mener det ikke bør gjøres endringer i dagens ordning da dette vil kunne medføre at få kompetente advokater ønsker å påta seg denne type oppdrag.

Rettshjelploven – bistand ved søknad og klage

Der det ikke er oppnevnt bistandsadvokat eller ikke gis dekning etter voldsskadeerstatningsloven kan det gis dekning etter rettshjelploven, forutsatt at de økonomiske vilkår er oppfylt. Forbundet mener at ordningen bør videreføres. Dog pekes på at rettshjelploven kun gir dekning for de med lavest inntekt, og hvor mange faller utenfor ordningen.

Retts hjelploven – ny ordning

Utvalget foreslår i § 6 tredje ledd:

- Den som er utsatt for handlinger nevnt i § 1, har rett på inntil 3 timer fritt rettsråd etter retts hjelploven § 11 første ledd, for å få utredet mulighetene til å søke om voldsskadeerstatning.

Utvalget foreslår å innføre en ordning med tre timer fritt rettsråd for alle.

Personskadeforbundet er enig i at det er behov for en ordning som sikrer alle skadelidte mulighet til en vurdering av sitt krav om voldsskadeerstatning, uten økonomisk behovsprøving. Forbundet peker imidlertid på at en ramme på 3 timer kun vil gi mulighet for å gi generell informasjon om søknadsprosessen og en innledende vurdering av saken.

Kun helt unntaksvis vil en advokat ha mulighet til å foreta en kvalifisert vurdering med en slik tidsramme. I de fleste tilfeller vil det være nødvendig med gjennomgang av medisinsk og økonomisk dokumentasjon, samt innhenting av sakkyndig erklæring, før erstatningskravet kan vurderes på et forsvarlig grunnlag. En ramme på tre timer vil derfor i de fleste saker ikke sikre en forsvarlig vurdering av selve erstatningskravet.

Klagesaker

Utvalget foreslår ikke endringer i dagens ordning for retts hjelp i klagesaker.

Det ytes salær etter medgått tid og benefisert sats etter bistandsadvokatordningen.

Det ytes retts hjelp med 3 timer i en klagesak etter økonomisk behovsprøving.

Dekning av advokatkostnader for øvrig dekkes kun ved en omgjøring etter fvl § 36.

Forbundet mener at retts hjelpbehovet i klagesaker ikke dekkes gjennom dagens ordning for saker som faller utenfor bistandsadvokatordningen. Det bør gis dekning av juridisk bistand i klageomgangen som i søknadsprosessen.

4.7 § 7 Menerstatning

Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Erstatningen fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen skal ikke vektlegges ved fastsettelsen av erstatningen. Det gis ikke menerstatning ved lavere uførhetsgrad enn 15 %.

Utvalget anbefaler at ménerstatning etter voldsoffererstatningsordningen følger de prinsipper som gjelder etter alminnelig erstatningsrett og skadeserstatningsloven § 3-2a.

Personskadeforbundet har følgende bemerkninger til lovutkastet:

Når det gjelder den nedre grense på 15% uførhetsgrad i lovutkastets siste pkt. vil Personskadeforbundet i stedet anbefale at grensen settes til 5%. Dette er i tråd med Personskadeerstatningsutvalgets uttalelser i NOU 2011:16 på side 315 flg. hvor det ble anbefalt å senke invaliditetsgraden til 5% for ansvarsbetingende medisinsk invaliditet. Det ble vist til at det finnes gode grunner for slik senkning av invaliditetsgraden.

Invaliditetsfastsettelsen foretas av medisinske sakkyndige og er knyttet opp mot Helse- og sosialdepartementets invaliditetstabell fra 1997, inntatt i forskrift om ménerstatning ved yrkesskade. I voldsoffersammenheng vil Personskadeforbundet peke på noen eksempler på personskader som er alvorlig for den som er utsatt for vold, men som ofte gir lavere invaliditetsgrad enn 15% ifølge invaliditetstabellen:

Lettere vansiring av ansiktet

Tanntap

Kroniske ansiktssmerter av lettere grad

Kroniske smerter

Lettere og moderat nedsatt funksjon og smerter i halsryggsøylen, korsryggen eller brystryggsøylen

*Fingerskader, herunder amputasjon
Skulderskader, herunder luksasjon
Lettere grad av posttraumatisk stresslidelse
Lettere grad av hjerneskade*

Ovennevnte eksempler på voldsskader vil regelmessig medføre forringet livskvalitet, som bør kompenseres gjennom ménerstatning. Det vises også til at skader som isolert sett gir små medisinske skader, kan ha store konsekvenser for den som rammes – både helsemessig og økonomisk.

Personskadeforbundet viser til at det i Skadeserstatningsloven § 3-2 ikke angir noen prosentvis grense for ménerstatning, men at det i praksis har utviklet seg en angivelse på 15% varig medisinsk invaliditet. Denne grensen har i flere forsikringsforhold blitt skjøvet nedover, ved valgfrie, utvidede forsikringsavtaler. Som eksempel viser Personskadeforbundet til at det yrkesskadeforsikringsforhold er blitt vanlig med utvidet dekning for å fange opp skader som i invaliditetsgrad ligger under 15%.

Det kan videre i noen sammenhenger hvor invaliditetsspenget for aktuell skade strekker seg fra 10 til 19% virke noe vilkårlig om den sakkyndige legen setter invaliditetsprosenten til 14% (som ikke gir ménerstatning etter gjeldende rett) eller 15% (som gir erstatning), se som eksempel invaliditetstabellen pkt. 2.1.2 – moderat nedsatt funksjon, med middels sterke smerter og nedsatt bevegelighet i halsryggsøylen (10-19%). En nedre grense på 5% kan bidra til å redusere tvister og behov for nye kostnadskreivende spesialistutredninger (second opinion) i tilfeller som ligger like under 15%-grensen.

En grense på 5% vmi. forhindrer også prosesser rundt de mindre alvorlige skadene.

Det vises videre til at Danmark, Sverige og Island gir ménerstatning for lavere invaliditetsgrader enn 15%.

Personskadeforbundet foreslår at lovutkastet § 7 endres slik kravet til betydelig skade tas ut, samt at siste pkt. endres til 5% i stedet for 15%.

Lovutkastet § 7 blir dermed som følger:

«Har skadelidte fått varig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Erstatningen fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen skal ikke vektlegges ved fastsettelsen av erstatningen. Det gis ikke menerstatning ved lavere uførhetsgrad enn 5 %.»

4.8 § 10 Erstatning for tingskade

Sammen med erstatning for personskade yter staten erstatning for skade på vanlige klær, proteser og andre personlige bruksting som den skadelidte hadde på seg da skaden ble voldt. Det ytes ikke erstatning for eiendeler som er frastjålet.

Utvalget foreslår at det ikke skal ytes erstatning for gjenstander som frastjeles volds ofre, som en videreføring av eksisterende praksis.

Personskadeforbundet er enig i at voldsoffererstatning skal være forbeholdt de skadelidte som har fått en personskade etter en straffbar voldshandling. Forbundet mener imidlertid at det legges opp til et kunstig skille for volds ofre som bli frastjålet gjenstander i forhold til personer som får gjenstander ødelagt gjennom en straffbar voldshandling. Det vises til at det ikke vil være mindre belastende for et volds offer å måtte forholde seg til gjerningspersonen for erstatning for frastjålne gjenstander, enn det er for erstatning for personskade.

§ 11 – Ordningen er subsidiær andre dekningsmuligheter

For handlinger begått i utlandet ytes det ikke erstatning for tap som skadelidte kunne fått dekket av en alminnelig reiseforsikring. Dette gjelder ikke personer under 18 år.

§ 11 andre ledd – fullt fradrag for andre forsikringsytelser

Under den prinsipielle vurderingen av voldsoffererstatningsordningen trekker utvalget frem hensynet til rettsharmoni, og viser til at det følger av både lovtekst og forarbeider at loven og praktiseringen av den skal ligge nært alminnelig erstatningsrett. Når det kommer til samordningsregelen med fullt fradrag for andre forsikringsytelser, er det imidlertid i dag et stort gap mellom voldsoffererstatningsordningens utmålingsregler og utmålingsreglene som gjelder på andre personskadeerstatningsrettsområder, herunder i bilansvar-, yrkesskade- og pasientskadesaker.

I 2003 ble de største og viktigste forsikringsselskapene enige om å ikke påberope seg samordningsregelen, eller det såkalte «kan-fradraget». Den rådende oppfatningen er at når den sikrede direkte eller indirekte har betalt for forsikringen, oppleves det som urimelig at det gjøres fradrag til fordel for skadevolderens ansvarsforsikring. På pasientskadeerstatningsrettens område gjelder fremdeles den lovfestede kan-regelen i skadeserstatningsloven § 3-1. Det foretas imidlertid alltid en vurdering i den enkelte sak om det skal gjøres fradrag, og i tilfelle *hvor mye* - basert på en konkret rimelighetsbetraktning. I praksis gjør ikke Norsk pasientskadeerstatning fradrag før forsikringsytelsene er høyere enn kr. 750 000.

Det fremgår av mandatet at utvalget skal forutsette at ordningen forblir subsidiær, og at staten ikke bør dekke krav i saker hvor det vil være et bedre alternativ at skadelidte sikrer seg gjennom en privat forsikringsordning. Utvalget har således ikke hatt grunn til å se nærmere på gapet mellom voldsoffererstatningsordningen og personskadesakene som utmåles etter bilansvarsloven, yrkesskadeforsikringsloven, pasientskadeerstatningsloven, mv.

Personskadeforbundet mener imidlertid at bransjeordningen mellom forsikringsselskapene i 2003 og utviklingen av pasientskadeordningens praksis viser at det er behov for en ny vurdering av den ubetingede regelen om fullt fradrag for private forsikringsordninger på voldsoffererstatningsrettens område. Voldsutsatte skadelidte vil gjennomgående få lavere erstatning slik regelen praktiseres i dag.

Endelig vil forbundet vise til mandatets punkt 1 hvor det fremgår at det er et klart etisk og juridisk utgangspunkt at skadevolder står økonomisk til ansvar for sine handlinger overfor skadelidte. Fullt fradrag for andre forsikringsytelser i voldsoffererstatningen innebærer at skadelidtes gunstige forsikringsordninger kommer skadevolder til gode. For en skadelidte som gjennom årrekker har betalt dyre forsikringspremier, vil det oppleves som dypt urimelig at forsikringsutbetalingene skal komme til fradrag i skadevolders ansvar. Regelen gir videre en tilfeldig fordel for skadevolder, hvor det vil "lønne seg" å skade en godt forsikret person. En slik regel samsvarer svært dårlig med utvalgets ønske, slik beskrevet under punkt 8.3.1, om at man ønsker en ordning som oppleves som rettferdig, rimelig og tillitsskapende av allmennheten.

Med bakgrunn i det ovennevnte mener Personskadeforbundet at det ikke bør gjelde en ubetinget fradragsregel etter volds-skadeerstatningsloven. Hensynet til at ordningen skal oppleves som rettferdig og rimelig taler for at samordningsregelen knyttet til skadelidtes egenfinansierte forsikringer oppheves, slik det også ble foreslått i NOU2011:16. Dersom lovgiver ikke vil oppheve samordningsregelen, taler hensynet til rettsharmoni for at samordningsregelen praktiseres slik det blir gjort i pasientskadesakene. Fradrag bør kun gjøres etter en konkret rimelighetsvurdering hvor det sees hen til skadelidtes situasjon, forsikringsutbetalingenes størrelse og skadevolders erstatningsansvar. Med en slik praktisering av regelen, mener forbundet at voldsutsatte barns forsikringsutbetalinger aldri skal komme til fradrag i erstatningen.

§ 11 tredje ledd – Reiseforsikring

For handlinger begått i utlandet ytes det ikke erstatning for tap som skadelidte kunne fått dekket av en alminnelig reiseforsikring. Dette gjelder ikke personer under 18 år.

Personskadeforbundet legger stor vekt på prinsippet om full erstatning. Et eventuelt unntak fra prinsippet skal ikke medføre urimelig forskjellsbehandling, og skal i særdeleshet ikke slå uheldig ut for de som muligens trenger økonomisk kompensasjon aller mest.

Utvalget foreslår å gjøre fradrag i erstatningsutmålingen tilsvarende det en alminnelig reiseforsikring ville dekket. Det foreslås således en forsikringsplikt for voksne personer som søker erstattet tap som følge av voldshandlinger i utlandet. Fradraget skal gjøres i alle saker hvor skadelidte har fylt 18 år.

En «alminnelig reiseforsikring» er i utvalgets forslag konkretisert med de vilkårene som gjelder for Europeiske Helårsforsikring, da selskapet har høyest markedsandel for reiseforsikringer. Et ikke ubetydelig antall reisende velger imidlertid å tegne reiseforsikring ved å betale for reisen med kredittkort. Dette gir som regel gunstige vilkår hva gjelder reisens varighet, men kan ha store variasjoner på forsikringssum ved invaliditet/død, og da i særdeleshet personer som på skadetidspunktet har fylt 67/70 år. I tillegg kommer at mange reisende ved korte helgeturer, i særdeleshet til nordiske land, fort kan unnlate å tegne reiseforsikring.

Selv om personer som velger å reise utenlands har en ekstra oppfordring til å sikre seg mot uforutsette utgifter gjennom en reiseforsikring, mener forbundet at et slikt hensyn ikke veier tyngre enn prinsippet om full erstatning. Utvalget har fremhevet at det fremstår som urimelig om landet en befinner seg i skal være utslagsgivende for hvilken økonomisk støtte en skal få fra staten dersom en blir utsatt for alvorlige voldshandlinger. En fradragregel uavhengig av om den voldsutsatte har tegnet reiseforsikring, vil medføre en urimelig forskjellsbehandling av personer som blir utsatt for voldshandlinger i utlandet sammenlignet med personer som blir skadet i Norge. Det er denne forskjellsbehandlingen utvalget har søkt å fjerne ved å utvide volds-skadeerstatningens geografiske virkeområde.

Forbundet er etter dette kommet til at hensynet til at skadelidte skal få full erstatning, og at erstatningsutmålingen skal baseres på en individuell utmåling, taler mot en absolutt regel om fradrag i erstatningsutmålingen tilsvarende det en alminnelig reiseforsikring ville dekket. I saker hvor den voldsutsatte faktisk har tegnet reiseforsikring, mener forbundet at det kun skal gjøres fradrag for tapene som blir dekket av den aktuelle reiseforsikringen.

§ 13 Voldsskadeerstatningens øvre grense og grunnfradrag

Utvalget har fremmet følgende forslag til ny § 13:

For hvert enkelt skadetilfelle, ytes det ikke høyere voldsoffererstatning enn 60 ganger grunnbeløpet i folketrygden jf. folketrygdlovens § 1-4. I særlige tilfeller kan loven fravikes.

For hvert enkelt skadetilfelle trekkes ved utbetaling av volds-skadeerstatningen et grunnfradrag tilsvarende 2,5 % av grunnbeløpet i folketrygden. Det er grunnbeløpet på vedtakstidspunktet som legges til grunn.

Voldsskadeerstatningens øvre grense

Personskadeforbundet har siden lang tid tatt til orde for at den øvre grensen på 60G bør fjernes. Grensen har i dag i praksis liten reell funksjon slik utvalget også påpeker. For de få tilfeller der skadelidtes økonomiske tap overstiger 60G mener forbundet at hensynet til skadelidte må settes foran hensynet til forutberegnelighet over statens kostnader. Det fremstår som dypt urimelig at de som blir hardt skadet og varig sterkt funksjonshemmet ikke fullt ut vil få dekket påførte utgifter til pleie, omsorg og andre tap som ikke dekkes av offentlige ytelser og slik utvalget også anfører på sid 144 i utredningen vil man kunne anta «at dette ikke vil innebære store økonomiske konsekvenser» for staten. Å fjerne taket vil etter forbundets oppfatning derimot ha enorm velferdsmessig betydning for de aller hardest skadde og det vil også medføre at man unngår en situasjon der volds-skadde blir definert som «verdige» eller «ikke-verdige» ettersom man da ikke setter et skille mellom tilfeller der skadelidte kommer «urimelig» ut men ikke «særlig urimelig».

Forbundet vil tro at dette også vil forenkle saksbehandlingen i disse saker og derved bidra til effektivere saksbehandling og reduserte saksbehandlingskostnader men ikke minst vil man ivareta gjenopprettelsehensynet ovenfor de hardest skadde.

Dersom den øvre grensen blir satt til 60G, som etter dagens regelverk, mener Personskadeforbundet at terskelen for hva som anses å falle inn under begrepet «særlig tilfeller» settes lavt.

Grunnbeløp på vedtakstidspunkt og ordningens nedre grense

Personskadeforbundet støtter utvalgets standpunkt om at det er grunnbeløpet på vedtakstidspunktet den mest rettferdige og oversiktlige ordningen, se utvalgets side 145. Personskadeforbundet er enig i at den nedre grensen bør forbli på kr. 1 000.

Utvalget har på side 146 under punkt 18.2.6 påpekt at voldsoffererstatningen er en offentlig støtteordning som gir voldsutsatte visse rettigheter.

Videre anfører utvalget at det ikke er ukjent ved offentlige støtteordninger at det settes begrensninger som egenandelstak.

Personskadeforbundet er negativ til at det innføres en saksbehandlingsavgift eller et administrasjonsgebyr. Det fremstår som urimelig at den som skades og har krav på voldskadeerstatning skal forpliktes å bruke av sin tilmålte erstatning for å redusere statens omkostninger. Det vil i så tilfelle være et brudd mot et grunnleggende erstatningsrettslig prinsipp – prinsippet om «Full erstatning».

Det er et grunnprinsipp i erstatningsretten at skadelidte skal komme i samme økonomiske stilling som om ulykkes/hendelsen tenkes borte. Dette prinsippet vil da bortfalle.

Det vil være særlig negativt overfor de svakeste, dem med dårligst økonomi. Dette vil etter Personskadeforbundets oppfatning være særlig uheldig.

Personskadeforbundet mener at en innføring av en saksbehandlingsavgift/et administrasjonsgebyr i lov om voldsskadeerstatning, lett kan videreføres til andre offentlige erstatningsordninger, for eksempel pasientskader.

Videre er det et moment at dersom man først har fått aksept for et saksbehandlingsgebyr, så kan dette lett økes. Personskadeforbundet mener at alle som har vært utsatt for en hendelse som kan gi rett til voldsskadeerstatning, bør få dekket sitt økonomiske tap fullt ut, uten fradrag for administrasjonsgebyr/saksbehandlingsavgift.

§15 – Avgjørelsesmyndighet

Klageorgan - erstatningsnemnda for voldsofre

Personskadeforbundet er i stor grad enig med utvalget om å fortsette med en uavhengig klagenemnd som klageorgan fremfor å la klagebehandlingen skje av et overordnet forvaltningsorgan (s. 169 flg.). Utvalget skriver om behovet for å styrke nemnda med flere medlemmer, noe Personskadeforbundet støtter. Dette særlig for å unngå lang saksbehandlingstid, men også for å kunne avhjelpe svakheter i avgjørelsene relatert til mangelfull begrunnelse.

§16 - Saksbehandlingsregler

Når det gjelder utvalgets forslag til saksbehandlingsregler, har Personskadeforbundet enkelte bemerkninger hvor det fremstår som at utvalget ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til den enkelte skadelidte rettigheter på bekostning av hensynet til effektiv saksbehandling.

Mulighet for å utbetale forskudd

Selv om utvalget viser til at det er gode grunner for at voldsutsatte i større grad enn i dag bør få utbetalt deler av erstatningen de har krav på som et forskudd, legges det likevel til grunn at dette kun skal være i særlige tilfeller, og kun ved de alvorligste straffbare handlinger. Vilårene for å kunne utbetale forskudd er for strenge, og hensyntar ikke i tilstrekkelig grad de skadelidtes behov for å få dekket tapet før straffesaken er avgjort.

Forslaget hensyntar ikke at også mindre alvorlige straffbare handlinger kan medføre skader som gir arbeidsuførhet og løpende inntektstap. Vurderingen knyttes til handlingens alvorlighet, og ikke skadens alvorlighet. De økonomiske konsekvensene for søkerne er ikke lagt vekt på i tilstrekkelig grad.

Ved alvorlige personskader vil den skadde være helt avhengig av at det kan foretas forskuddsutbetalinger som kan veie opp for løpende inntektstap og merutgifter grunnet skaden. Dette er alminnelig praksis i andre typer erstatnings – og forsikringsaker. Det vises bl.a. til Lov av 16.6.1989 nr. 69 om Lov om forsikringsavtaler §§ 8-2 og 18-2, hvor selskapet er forpliktet til å utbetale deler av erstatning – eller forsikringssum som forskudd eller underveis i saksgangen. Selskapene kan ikke avvente utbetaling til endelig erstatningssum er avklart eller forsikringskravet er forfalt. De samme hensyn gjør seg gjeldende i voldsoffersakene. I og med at man i disse sakene også må avvente straffesaksbehandlingen, er ofte behovet for forskuddsbetaling enda mer prekært.

Mulighet for utbetaling av enkelte erstatningsposter

Det gjeldende og foreslåtte regelverk, er at det utbetales erstatning når det er fattet endelig vedtak om det. I enkelte saker vil det være erstatningsposter som er avklart tidlig, men hvor det endelige omfang vil måtte avvente i flere år; f. eks. krav om menerstatning eller fremtidig inntektstap. Saksbehandlingsreglene bør gjøre det enkelt å utbetale og avklare enkelte tapsposter fortløpende etter hvert som de er avklart. Dette vil avhjelpe behovet for forskudd. De samme hensyn som ved forskuddsbetaling gjør seg gjeldende også her, ref. ovenfor.

Renter

Både hyppigere utbetalinger av forskudd og fortløpende utbetalinger av de ulike erstatningsposter vil avhjelpe rentekostnadene, og vil også være et kostnadsbesparende tiltak.

I øvrig viser forbundet til avsnittet «Særlig om renter på lidt inntektstap» under kommentarer til §5 ovenfor.

Dekning av erklæring til spesialist

Utvalget viderefører adgangen til å få dekket utgifter til innhenting av erklæringer fra lege, tannlege, psykolog og lignende. Utvalget gir imidlertid klare føringer på at dette kun skal være unntaksvis, og fortrinnsvis benyttes ved utredning av krav om menerstatning. Dette er en for snever unntaksregel i forhold til å sikre at skadelidte kan nå frem med sine rettmessige krav. Det er et rettssikkerhetsproblem dersom det ikke gis full dekning av utgifter til å innhente de spesialisterklæringer som er nødvendige for å utrede saken. De uten ressurser vil ikke ha mulighet til å betale for erklæringer som er nødvendige for å fremme sine krav. I tillegg er det i strid med prinsippet om full erstatning, og ikke i tråd med utredningsplikten etter forvaltningsloven.

Spesialisterklæringer vil være viktig i forhold til flere av vilkårene for erstatning, og nødvendig i forbindelse med flere av tapspostene. Eksempelvis kan det være nødvendig å gå avklart spørsmål om årsakssammenheng, og det kan være behov for erklæringer knyttet til fremtidig funksjon og utvikling. Det er ikke riktig om skadelidte skal ha utgifter til spesialisterklæringer, som er nødvendige for å få utredet kravene.

Forvaltningsloven gjelder når ikke annet fremgår av loven, ref. § 16 første ledd. Det vil si at Kontoret for Voldsskadeerstatning har en selvstendig utredningsplikt, jf. forvaltningsloven § 17. Innhenting av spesialisterklæringer er nødvendig for å ivareta denne plikten.

Det bemerkes at Norsk pasientskadeerstatning i sin behandling av erstatningskravene tilnærmet har som fast praksis å innhente medisinske vurderinger. Dette anses som nødvendig for en forsvarlig saksbehandling, og nødvendig for å oppfylle den selvstendige utredningsplikt Norsk pasientskadeerstatning har etter både forvaltningsloven og pasientskadeloven § 10. Tilsvarende gjelder i voldsskadesakene.

I tillegg kommer at utgifter til spesialisterklæringer uansett må anses som en merutgift påført grunnet skaden, og således også bør dekkes etter lovutkastet § 5 førstes ledd.

Personskadeforbundet mener det må gis en mye videre adgang til å få dekket utgifter til spesialisterklæringer enn hva som er foreslått. Alle nødvendige utgifter til spesialisterklæringer for å utrede saken og ta stilling til alle vilkår bør dekkes i sin helhet.

Forenklet behandling av saker hvor det foreligger dom

Utvalget foreslår en forenklet behandling med å betale ut *alle* krav hvor det foreligger rettskraftig dom, uten å realitetsbehandle sakene. Dette begrunnes med frigjøring av saksbehandlingsressurser og effektivitet. Her er hensynet til effektiv saksbehandling lagt avgjørende vekt på.

Dette harmoniserer ikke med utvalgets forslag om å opprettholde nemndas adgang til å fravike domstolens utmåling basert på minimumsbeløp for oppreisning (pkt. 17.5). Utvalget har vektlagt hensynet til skadelidte foran saksbehandlingshensyn ved å foreslå å opprettholde at nemnda fraviker domstolens utmåling i tilfellene der domstolene har tilkjent et lavere beløp enn minimumsbeløpet for oppreisning.

Det er uheldig om man i en forenklet behandling ikke skal ta hensyn til minimumsnivåene for oppreisning. Skadelidte vil der domstolen har tilkjent beløp under minimumsnivåene henvises til klageinstansen for rett oppreisningserstatning. Dette er uheldig, og vil kunne medføre flere klager.

Forslaget om forenklet behandling ved direkte utbetaling av rettskraftige krav er positivt, forutsatt at voldsoffererstatningsmyndighetene fortsetter å utbetale minimumsbeløpet for oppreisning, selv om en dom fastslår et lavere beløp.

§ 20 Domstolsprøving

Utvalget har ingen kommentarer eller endringer om domstolsprøvingen, og har inntatt i lovforslaget dagens gjeldende ordning.

Personskadeforbundet mener utvalget også bør foreslå endringer i dagens domstolsprøving. Det er uheldig at domstolene kun kan kontrollere gyldigheten av vedtakene, og at det kun ved enkelte saker om oppreisning domstolen kan avsi dom for erstatningens størrelse.

Domstolenes kompetanse bør utvides, slik at domstolene skal ha full prøvelsesrett og kan fatte realitetsavgjørelser om erstatningens størrelse. Dette på lik måte med hvordan domstolens kompetanse er regulert i forhold til pasientskadeerstatning, jf. pasientskadeloven § 18, jf. ot.prp. nr. 31 (1998-99) s. 76 og 98. Prinsippene om domstolsprøving av forvaltningsvedtak bør avvises, slik at retten ikke har begrensninger i sin kompetanse på grunn av fritt skjønn hos forvaltningen. Retten bør kunne fastsette eksakt erstatningsbeløp og betalingsplikt.

Det er vanskelig å se grunner for at domstolsprøvingen skal være annerledes ved voldsskader enn ved pasientskader. Med dom kun for ugyldighet, vil saken måtte behandles på nytt av kontoret for voldsskadeerstatning når vedtaket er ugyldig.

Retten har kompetanse til å avsi realitetsavgjørelse, og det vil være tidsbesparende og en fordel for både staten og den skadelidte at saken kan avgjøres fullt ut av domstolene.

Oslo 28.02.2017

/sign./
Hilde Valberg
Landsstyreleder

Per Oretorp
Ass. Generalsekretær